

sem, s így ezek az eddigi mérvben, vagyis a nyugdíj befizetések után 2%-ot, a nyugdíjkifizetések után 1%-ot tartoznak befizetni.

A P. J. decemberi számában megemlékeztem a pénzügyi hatóságok azon törekvéséről is, amely szerint az illeték alapját akként kívánják megállapítani, hogy a beszedett biztosítási díjon felül a felekre áthárítható és áthárított biztosítási illeték és felügyeleti díjat is számbavegyék. Kimutattam ezen álláspont tarthatatlanságát és örömmel közölhetem illetékes helyen szerzett információ alapján, hogy az 1920: XXIV. t.-c. 18. §-ának életbelépte óta ezen törekvésnek törvényes alapja nincs, vagyis a beszedett biztosítási illetékek a biztosító intézetek által fizetendő illetékek alapjához hozzá nem számíthatók.

Dr. Almásy Károly

p. ü. titkár.

JOGGYAKORLAT.

Az 1936. évi bírói gyakorlat alapgondolatai.

Egy-egy év bírói gyakorlatának tükrében nemcsak a jog, hanem az élet is visszaverődik. Nem mondhatjuk, hogy ez a kép sok változást mutatna fel az előző évekével szemben. A perek és ezek közül főleg inkább a vagyonjogi perek, legfőképpen pedig az alkotó élet által kitermelt perek számának csökkenése: nem új jelenség. Talán kevésbé élesek a munkajogi, a kártérítési, a gazdasági lehetetlenülés címén indított perek, a tisztességtelen versenyperékben hozott elvi döntések száma is megcsappant. Az a javulás azonban, amit a gazdasági élet felmutatott, még nem jelentkezik legfelsőbb bíróságunk praxisában. A bírói gyakorlattal majdnem úgy vagyunk, mint a csillagokkal, amelyek fénye több év alatt ér földünkre. A mai kúriai ítéletek is két-három év előtti életviszonyok végső lebonyolítói, ez az idő pedig ma messzebb van, mintha normális időkben nézünk vissza két-három évvel.

*

A jogegységi tanácsok ebben az évben két magánjogi és három perjogi kérdésben hoztak jogegységi döntvényt. A 81. számú polgári jogegységi döntvény szerint az *örökbefogadási szerződésnek* magánjogi vonatkozásban való érvényességéhez is a szerződésnek kormányhatósági megerősítése szükséges. A jogviszonyok rendezhetetlensége, a magánjog szabályainak a megfelelő közigazgatási jogi rendelkezésekkel való egybehangolása: ezek oly szempontok, amelyek meggyőzik a döntvény helyességéről azt is, aki különben elvileg nem híve a magánjogi jogviszonyok

elközigazgatásiasításának. A 82. sz. jogegységi döntvény kimondja, hogy az O. T. I. az orvosa által elkövetett műhiba kártérítési következményei alól nem mentesítheti magát arra hivatkozással, hogy a kezelő orvos megválasztásánál kellő gondosságot tanúsított. A döntvény indokolása úgy jogpolitikailag, mint dogmatikailag helytálló érvekkel támasztja alá a jogegységi tanács álláspontját.

*

A házassági bontóperekben kifejlődött bírói gyakorlat nemcsak a státuszpereknek a vagyoni jogi perek számának csökkenése folytán természetes előretörésénél fogva tarthat joggal számot érdeklődésünkre, hanem az ítéletek figyelmet keltő tartalmánál fogva is. Az ítéletek módszertani szempontból érdekesek; a törvény ma is változatlanul ugyanaz, mint mikor alig négy évtizede megalkották és mégis mennyire más tartalommal tölti ki ugyanazokat a szakaszokat a bírói gyakorlat, mint annakelőtte. Ez az új praxis abból indul ki, hogy a házasság egy életre szóló kötés, aminek nem eléggé nyomatékos okok miatt felborulnia nem szabad. A törvény által statuált bontóokok mögött is fürkészve keresi a bíróság, mikor szolgálnak azok a házasságból mindenáron menekülni óhajtó fél kibuvójául. Különösen hangsúlyozza a joggyakorlat a férj felelősségét, mert az asszony az, akire nézve a házasságalépés nagyobb jelentőségű, aki talán egész életberendezkedését az ő házasságára alapítja. Ezeknek a mindenképen méltánylandó céloknak a védelmében azonban a Kúria néha túlmessze megy. Érvei helyenként felülmulják azokat, amelyeket a legügyesebb defensor matrimonii hozhatna fel a házasság védelmében; ezek azonban olykor sem az igazságérzetet nem elégitik ki, sem pedig a törvénynek a jogszabályértelmezés szokásos módjával kibogozható céljával nincsenek összhangban. Talán a legtipikusabb az előző évfolyamunk 678. oldalán közölt P. III. 1677/1935. sz. ítélet; mindkét fél házasságtörést követett el, a férj részegeskedett, feleségét ütötte, verte, az ítélet azonban a HT. 80. §-ának utolsó bekezdésében foglalt „relativitás” elvére hivatkozva nem bont. Kétségtelen, hogy ily életközösség fenntartása nem valósít meg erkölcsi célokat és nem hisszük, hogy volna oly felperes, akire nézve, akármennyire „relativen” nézzük is az ő egyéniségét, ily életközösség ne vált volna elviselhetetlenné.

Egyes bontóperi típusok ismételten alkalmat adtak a kir. Kúriának arra, hogy valamely elvi kérdésben álláspontját kifejtse. Ilyen volt az ú. n. perenkívüli visszahívás, amellyel az életközösséget vétkesen megszüntető fél a maga nem túlnagy vétkét exkulpálhatta. A Kúria a legrészletesebben írja körül, miképpen kell a vétkes félnek házastársához közeledni avégből, hogy őt megengesztelje; különösen ügyel ennél a kérdéssel a

Kúria arra, hogy a visszahívás ne legyen pusztá ürügy a majdani hűtlen elhagyás konstruálására — nem elegendő az egyszerű visszahívás, vagy bocsánatkérés, hanem folytatólagos Carnossajárásra is köteles a hibáját jóvátenni kívánó házasság. Korrespondéal evvel a kötelelességgel a vélen házasság fel megbocsátási kötelelessége, amelynek szükségképpen be kell állnia akkor, ha az okozott sérelem nem volt túlnagy.) (121., 196., 242., 389., 480.)

A bírói visszahívás színlelt voltát abból a tényből állapítja meg a Kúria, hogy a fél a szegénységi jogot még a visszahívás előtt házassági bontóperre is kéri és ugyanígy állítja ki ügyvédje meghatalmazását. Abból a tényből magából, hogy a visszahívó eljárás megindítása előtt a fél gondol arra az eshetőségre, hogy házastársa nem tér vissza és ennek megfelelően állítja ki a szegénységi bizonyítványt, vagy tölti ki, (legtöbb esetben nem a fél, hanem ügyvédje) az ügyvédi meghatalmazást, még nem lehet a visszahívás fiktivitására következtetni.

A HT. 77. §-ának a) pontja alapján megindult bontópernél a tanusítványnak nem a különélés, hanem az elhagyás tényét kell a két tanu vallomása alapján igazolni (479.) Minthogy a tanusítvány csupán a bontóok fennforgásának előzetes valószínűsítője és a bíróságnak a perben módjában áll sokkal tágabb mértékben és sokkal nagyobb perjogi garanciák mellett tisztázni a tényállást, mintsem ez a tanusítványt felvevő közjegyzőnek módjában áll, indokolatlannak látszik a Kúria ítéletében megnyilvánult szigor.

Élesen áll szemben evvel a praxissal az a döntés, amely *csábítás* címén kártérítést ítél meg egy nőnek, akit a Kúria nem minősít feslettnek és züllöttnek annak dacára sem, hogy nem „csábítójával”, hanem egy másik férfivel ruha nélkül a gyár fürdőszobájába bezárva találták, — mivel csak egy ily eset van bizonyítva. (595.) Helyesebb volna talán az e fajta perekben is nagyobb szigorral elbírálni a kártérítésre való érdemességét.

*

A *névjog* köréből több érdekes határozatot hozott a Kúria. A névjog igen erős védelemben részesül és ezt a védelmet a jogellenes állapot bármely hosszú időn át való türesem nem enyhésíteti el. Így az elvált férj akkor is kérheti feleségének az ő neve viselésétől való eltiltását azon a címen, hogy felesége az igazolványos kéjnök jegyzékében az ő nevében szerepel, ha felesége ezt a foglalkozását a házasság folyamán is üzte a férj beleegezésével, viszont közömbös a férj életmódja és az is, hogy maga a férj is súlyosan vétett ennek az állapotnak a türesemével az erkölcsi törvény ellen. (122.) Névjogi védelemben ré-

1) A zárjelben közölt számok előző évfolyamunk oldalszámái.

szesül valamely cég szövegének oly kiemelkedő szava, amely az illető vállalatnak a forgalomban általánosan elfogadott megjelölésévé vált. (592.) Közhasználatú szót, amely nem vált a forgalomban valamely cég kizárólagos megjelölőjévé, ez a védelem nem illeti meg. (677.) Családi név átengedése reklám-célokra csak az átengedő életére szól; az átengedő halála után a családtagok akkor is tiltakozhatnak a név használata ellen, ha azt másfél évtizeden keresztül türték. (677.)

*

A *válságjogi* gyakorlat jogelvi nem tüntetnek fel sok új momentumot. Késedelmes ingatlanvevő nem csökkentheti kötelezettségét a késedelme ideje alatt bekövetkezett gazdasági lehetetlenülésre való hivatkozással. (322.) Haszonbér leszállítása csak a vonatkozó rendelet alapján, de nem gazdasági lehetetlenülés címén követelhető. (240.) Leszállítható ezzel szemben a járadékhozomány, gazdatiszt valorizált nyugdíja. (120.) Leszállítható a gyógyszerári jogosítvány átruházásáért fizetett járadékszerű ellenérték is, amelyet a Kúria — nem egészen aggálylanul — e szempontból viszontszolgáltatástól nem függő teljesítésnek minősített. (195.) Egyösszegben ígért hozományt is mérsekél a Kúria gazdaemberek között, midőn a hozomány fedezetül szánt ingatlanok értéke is csökkent. Bérmeáskló esetet csak egyet közöltünk az egész évben. (542.)

*

A *font és dollárvalorizáció* gyakorlata bár fenntartja azt az elvet, hogy a fontban vagy dollárban való kirovás célja az értékállandóság biztosítása volt és ezt a célt érvényre is juttatja, itt-ott megtőréseket mutat. Az életbiztosítási összeget a papírdollár kurzusán megállapító ítélet (122.) az időközben kibocsátott rendelet folytán aktualitását elvesztette. Ezzel szemben az eddigi csapáson halad számos más ítélet, amelyek mind abból indulnak ki, hogy a felek akarata értéktartásra irányult; nem vonatkozik ez a jogelv a telekkönyvre, amely viszonylatban felértékelésnek helye nincs. (195., 240., 390., 543., 648.) Nem valorizál azonban a Kúria dollár-váltót, mivel itt nem a megállapodáson, hanem magán a váltón van a súly és a váltói kötelezettség elszakad az alapul szolgáló jogcímtől. (390.) Nem valorizál a Kúria akkor, midőn a pénznek az adós részére való átadása nem pengőben, hanem dollárban történik és valorizációnak csak akkor lenne helye, ha az átadás óta a dollár mint pénznem annyira megváltozott volna, hogy nem lenne a korábbival azonos pénznemnek tekinthető. (543.)

*

A *devizakorlátozások* joganyagának körén belül állandó maradt a Kúria gyakorlata abban az irányban, hogy perfelfüggesztésnek a 4550/1931. M. E. sz. rendelet 5. §-a alapján csak akkor van helye, ha az adós igazolja, hogy a Magyar Nemzeti Banktól fizetési engedélyt kért és a bank ezt elutasította. (325., 393.). A felek külföldi pénznemben kirótt tartozásuk árfolyamát szabadon határozhatják meg és jogosítva vannak a Magyar Nemzeti Bank hivatalos árfolyamától akkor is eltérni, ha mindkét fél belföldi és álmódon reájuk a 300/1936. M. E. sz. rendelet nem vonatkozik. (545.)

*

A *hallgatólagos joglemondás* tekintetében még mindig vitás a praxis. Tíz évvel, sőt ennél régebben elbocsátott alkalmazottak is felléphetnek, de nem követelhetnek felmondási időre szóló javadalmazást és végkielégítést, csak kiérdemelt nyugdíjukat. (124.) Ugyancsak a hallgatólagos joglemondás ellen foglal állást az a kúriai döntés, amely kimondja, hogy joglemondásra csak világos kijelentésekből lehet következtetni. (323.) Van azonban másirányú praxis, amely szerint a lemondásra nemcsak kifejezett akarattnyilvánításból, hanem a jogosult oly tényeiből is következtetni lehet, amelyek lemondási szándéka iránt nem hagyhatnak fenn kétséget. (485.)

*

Az *árverési vétel* nemcsak alakai szabálytalanságok, hanem anyagi jogszabályok megsértése alapján, így tévedés címén is megtámadható. Ez a megtámadás akkor sincs kizárva, ha a sérelmet felfolyamodás útján perenkívül is orvosolni lehetett volna. A megtámadás következményeként azonban az eredeti állapot helyreállításánál számolni kell a tényleges helyzettel. (197., 593.).

*

A *kártérítési* gyakorlat alig mutat fel új jogelveket. Ha a méltányosság úgy kívánja, a kártérítés nem csak járadék formájában, hanem egy összegben is megítélhető. Egy másik tétel az, hogy a felek vagyoni helyzete csak a méltányosságra alapított kártérítésnél, nem pedig az objektív felelősség eseteinél lényeges (124.). A kincstár eszmei és anyagi kártérítésre köteles azon a címen, hogy a felperest csendőrök bántalmazták; ugyancsak kártérítésre kötelezte egy másik ítélet a kincstárt határőröknek hivatalos hatalommal való visszaéléseért. Az árvaszéki tagok a saját személyükben is felelősek a vétkeken vagy vastag gondatlanságból okozott kárért jogorvoslat nem használása esetében is. (124.) Közigazgatási tisztviselő kártérítési felelősségének megállapítására nem elegendő, hogy eljárása szabálytalan, hanem szükséges az, hogy a törvényes rendelkezések megsze-

gése vétkes kötelességszegéssel rosszhiszeműen történjek. Jogszabály téves alkalmazása ellenben nem állapít meg kártérítési kötelezettséget. (595.) Más esetben a Kúria, szemben az első ízben közölt döntéssel, közigazgatási tisztviselő ellen ebből az indokból is elutasítja a kártérítési keresetet, mert a jogaiban sértett fél jogorvoslatot nem használt. (680.)

*

Az *egyedüli részvényesnek* az életben gyakran előforduló jelenségével két érdekes döntés foglalkozott. Az egyik szerint az egyedüli részvényes és egyúttal vezérigazgató által aláírt választott bírósági szerződés érvényes annak dacára, hogy a társaság cégét két igazgatósági tagnak kellett jegyeznie. (200.) Egy másik esetben a Kúria nem vette fennállóknak az egyedüli részvényes és a részvénytársaság között a szolgálati viszonyt. (681.)

Több döntés foglalkozik a *rejtett tartalék* kérdésével. A Kúria álláspontja az, hogy a részvénytársaság vagyontárgyai az évi mérlegben a valóságosnál alacsonyabb értékkel is beállíthatók, ha a leértékelés a valóban meglévő gazdasági szükség mértékét meg nem haladja, a rendes kereskedő gondosságával összeegyeztethető és nem szolgál a részvényesek jogainak kijátszására. (247., 682.)

Azon a címen, hogy a közgyűlési határozat a társaságra anyagilag káros, a *közgyűlési határozat megtámadásának* általában helye nincs, megtámadható azonban az a határozat, amely a többségi részvényesek érdekében a kisebbségi részvényeseket jogellenesen és vétkesen vagy egyébként a jönerkölcökbe ütköző módon megkárosítja (pl. avval, hogy a részvénytöbbséget megszerző házaspár egyik tagjának javadalmozását indok nélkül felemeli). (128.)

Az eredménykimutatás (tehát nyereség és veszteségszámla) a mérleg kiegészítő része és ezért a mérleg közzétételének kötelessége ma már az eredménykimutatásra is kiterjed. (682.)

Az *igazgatósági tag felelőssége* vagy abból áll elő, hogy az igazgatósági tag maga jogellenesen cselekedett, vagy abból, hogy valamely más igazgatósági tag jogellenes cselekménye ellen nem tiltakozott. Ennek az utóbbi esetnek egy alete, amidőn a tiltakozás elmulasztása abból ered, hogy az igazgatósági tag a lehető ellenőrzést elmulasztotta és ennek folytán a jogsértő cselekményről — saját hibájából — tudomása nem volt. (683.)

*

A *kényszeregyességi* eljárás befejezése után az adós jogérvényesen vállalhat oly kötelezettséget, amellyel hitelezőjének az egyezségi redukció következtében szenvedett kárát és az egyesség létrehozása körül kifejezett tevékenységét igéri megtéríteni, illetve honorálni. (684.)

*

Kartelszerződésnek tekintendő, ha valaki téglagyárát bizonyos időtartamra üzemen kívül helyezi annak fejében, hogy a másik fél neki kizárólagos eladási jogot ad. (126.) Versenytilalmi kikötés nem mindenkor kartelszerződés. Így nem kartelszerződés, ha az egyik fél lemond a maga védjegyéről, a másik pedig lemond pipereszappanok gyártásáról és forgalombahozataláról. (199.) A be nem mutatott kartelszerződés semmis. Ez a semmisség utólagos bemutatás folytán csak akkor ényszik el, ha azt a felek a bemutatással egyidejűleg vagy később megerősítik. (393.) Aláírottak csak az a kartelszerződés tekinthető, amelyet valamennyi fél ugyanazon a példányon írt alá. (683.)

*

A *tisztességtelen verseny* iránt megindított perek itt-ott agályos praxisa enyhébb és megnyugtatóbb gyakorlatnak ad helyet. Érdekesebb döntések: Az ipartörvény által előírt kellékek meg nem tartása csak akkor minősül tisztességtelen versenynek, ha a formai jogosultság megsértésén felül egyúttal a jó erkölcsökbe is ütközik a cselekmény. Törvényes rendelkezés, hatósági árszabályzat, vagy árvédelmi szerződési rendszer híján az *árak leszállítása* csak akkor ütközik a versenytörvénybe, ha annak célja a versenytársak megkárosítása vagy tönkretétele. Külföldről behozott nyersanyagok külföldi előírás szerint belföldön való feldolgozása esetében annak külföldi gyanánt való forgalombahozatala a versenytörvénybe ütközik. Az ajándékozás elvi tilalma csak oly ajándékokra áll, amelyek magával az áruval semmiképp összefüggésben nincsenek, vagy annak értékével helyes arányban nem állanak. (200., 684.)

*

Az eljárásjogi gyakorlatból a Kúria három jogegységi döntvénye (78—80.) érdemel meg említést. Ezek közül a 78. és 80. sz. jogegységi döntvény a fellebbezési és felülvizsgálati érték szem előtt tartásával szabályozzák, mikor lehet csupán a perköltségek viselése vagy mennyisége, a teljesítési idő megszbása, vagy az ítéleti döntés egyrésze ellen fellebbvitellel élni. A lényeg az, hogy nem a perorvoslattal panaszolt konkrét sérelem az irányadó, hanem a fellebbviteli érték, vagyis az a sérelmes ítéleti rendelkezés, amely ellen a perorvoslattal élő félnek jogában állott volna fellebbvitellel élnie. A fellebbezési érték abban az esetben, ha csak a teljesítési határidő megszbása miatt élnék a felek fellebbvitellel, ahhoz igazodók, volna-e egyéb alapon is joga a fellebbvitelre a félnek. Ezek a döntvények is visszatükröztetik azokat a komplikációkat, amelyek a fellebbviteli értéknek a Te.-ben való szabályozása okozott. A 79. sz. jogegységi döntvény megállapítja, hogy a fellebbezés nyilvános előadásán való megjelenéséért és a felszólalásért az ellenfél terhére is meg lehet költséget állapítani. (319.)

Dr. Vági József.